

شجره ملعونه

آل سعود

شجره ملعونه^۱

در بخشی از پیام حج رهبر انقلاب در توصیف آل سعود، از اصطلاح «شجره‌ی ملعونه» استفاده شده است.

ایشان فرموده‌اند: «برادران و خواهران مسلمان! امسال جای حجّاج مشتاق و با اخلاص ایرانی در مراسم حج خالی است، ولی آنان با قلب‌های خود حاضر و در کنار حاجیان از سراسر جهان و نگران حال آنان هستند، و دعا می‌کنند که شجره‌ی ملعونه‌ی طواغیت نتواند گزندى به آنان برسانند.»

این اصطلاح که برگرفته از متن قرآن کریم است اشاره به ماجرای رؤیایی دارد که پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم دیده‌اند.

در آیه‌ی ۶۰ سوره‌ی اسرا چنین آمده است:

«وَ إِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَ الشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَ نَحْوَهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا - (به یاد آور) زمانی را که به تو گفتیم: پروردگارت احاطه کامل به مردم دارد؛ (و از وضعشان کاملاً آگاه است.) و ما آن رؤیایی را که به تو نشان دادیم، فقط برای آزمایش مردم بود؛ همچنین شجره ملعونه [درخت نفرین شده] را که در قرآن ذکر کرده‌ایم. ما آن‌ها را بیم داده (و انذار) می‌کنیم؛ اما جز طغیان عظیم، چیزی بر آن‌ها نمی‌افزاید!».

سؤال آن است که این شجره‌ی ملعونه چیست که خداوند آن را وسیله‌ای برای آزمایش و امتحان مردم قرار داده است؟ به خصوص آن‌که: «در هیچ‌یک از آیات قرآن کریم، شجره‌ای به چشم نمی‌خورد که خداوند اسمش را برده سپس آن را لعنت کرده

باشد.^۱ برخی از مفسران معتقدند که این شجره، شجره‌ی زقوم است و به آیه‌ی ۶۲ و ۶۳ سوره‌ی صافات اشاره می‌کنند که می‌فرماید:

« أَمْ شَجَرَةُ الزُّقُومِ إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ »^۲

اما همان‌گونه که مشخص است در این آیه، صرفاً به محل امتحان بودن زقوم اشاره می‌شود و دیگر مورد لعن قرار نگرفته است.

به همین علت برخی از مفسران دیگر اعتقاد بر این دارند که کلمه‌ی «شجره» را نباید به معنای تحت‌اللفظی آن یعنی «درخت» ترجمه کرد، بلکه با توجه به محتوای آیه می‌توان دریافت که مراد خداوند از بیان آن چیز دیگری بوده است. شبیه چنین موضوعی در آیات ۲۴ و ۲۶ سوره‌ی ابراهیم علیه السلام نیز آمده است که از دو عبارت «شجره‌ی طیبه» و «شجره‌ی خبیثه» برای توصیف وضعیت دو جریان حق و باطل استفاده شده است:

« أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ -

آیا ندیدی چگونه خداوند "کلمه طیبه" (و گفتار پاکیزه) را به درخت پاکیزه‌ای تشبیه کرده که ریشه آن (در زمین) ثابت، و شاخه آن در آسمان است؟! » (۲۴)

« وَ مَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ - (همچنین)

«کلمه خبیثه» (و سخن آلوده) را به درخت ناپاکی تشبیه کرده که از روی زمین برکنده شده، و قرار و ثباتی ندارد. » (۲۶)

۱. ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۳، ص ۱۸۸

۲. أَدَالِكِ خَيْرٌ نُزُلًا أَمْ شَجَرَةُ الزُّقُومِ (۶۲) إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ (۶۳) إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ (۶۴) طَلَعَهَا كَأَنَّه رُؤُوسُ الشَّيَاطِينِ (۶۵) فَإِنَّهُمْ لَا يَكُونُونَ مِنْهَا فَمَا لَوْ مِنْهَا الْبُطُونَ (۶۶) آیا این (نعمت‌های جاویدان بهشتی) بهتر است یا درخت (نفرت‌انگیز) زقوم؟! (۶۲) ما آن را مایه درد و رنج ظالمان قرار دادیم! (۶۳) آن درختی است که از قعر جهنم می‌روید! (۶۴) شکوفه آن مانند سرهای شیاطین است! (۶۵) آن‌ها [مجرمان] از آن می‌خورند و شکم‌ها را از آن پر می‌کنند! (۶۶)

در آیه‌ی فوق‌الذکر نیز کلمه‌ی شجره، بنا بر تفسیر مفسرانی چون مرحوم علامه طباطبایی، می‌بایست به معنای خاندان و دودمان در نظر گرفت که در زبان عربی نیز اتفاقاً کاربرد زیادی دارد. به‌عنوان مثال می‌گویند فلانی از شجره‌ی مبارکی است، یعنی این که از خاندان مبارک و با اصل و نسب‌داری هست. در احادیث معصومین علیهم‌السلام نیز چنین معنایی از شجره به کار رفته است. به‌عنوان مثال پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم خطاب به امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام می‌فرمایند:

«أَنَا وَ أَنْتَ مِنْ شَجَرَةٍ وَاحِدَةٍ»^۱.

پس مراد از شجره‌ی ملعونه در این آیه نیز در حقیقت، خاندانی است که به دلیل کارهایی که کرده‌اند مورد لعنت خداوند قرار گرفته است. پس پرسش بعدی این است که این خاندان، کدام خاندان‌اند؟ در تفسیر نمونه^۲ آمده است جمعی از مفسران شیعه

۱. از امیر مؤمنان علیه‌السلام روایت شده که رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله به من فرمود: «خُلِقَ النَّاسُ مِنْ شَجَرٍ شَتَّى وَ خُلِفْتُ أَنَا وَ أَنْتَ مِنْ شَجَرَةٍ وَاحِدَةٍ أَنَا أَصْلُهَا وَ أَنْتَ فَرْعُهَا وَ الْحُسَيْنُ وَ الْحُسَيْنُ أَغْصَانُهَا وَ شِيعَتُنَا أَوْزَاقُهَا فَمَنْ تَعَلَّقَ بِغُصْنٍ مِنْ أَغْصَانِهَا - يَا عَلِيُّ! مردم از درخت‌های مختلفی آفریده شده‌اند، ولی من و تو از یک درخت، که من ریشه و اصل آنم و تو تنه آن، و فرزندان حسن و حسین شاخه‌ها، و شیعیان برگ‌های آن درختند، پس هر کس به ترکه‌ای از شاخه‌های آن چنگ زد، خداوند او را به بهشت داخل خواهد کرد.» عیون أخبار الرضا علیه‌السلام ج ۲ ص ۷۳

۲. جمعی از مفسران شیعه و اهل تسنن نقل کرده‌اند که این خواب اشاره به جریان معروفی است که پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در خواب دید میمون‌هایی از منبر او بالا می‌روند و پائین می‌آیند، بسیار از این مسأله غمگین شد، آن‌چنان که بعد از آن کمتر می‌خندید (این میمون‌ها را بنی‌امیه تفسیر کرده‌اند که یکی بعد از دیگری بر جای پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نشستند در حالی که از یکدیگر تقلید می‌کردند و افرادی فاقد شخصیت بودند و حکومت اسلامی و خلافت رسول‌الله را به فساد کشیدند). این روایت را "فخر رازی" در تفسیر کبیر، و "قرطبی" مفسر معروف اهل تسنن در تفسیر الجامع، و "طبرسی" در مجمع‌البیان و جمعی دیگر نقل کرده‌اند، و مرحوم فیض کاشانی در تفسیر صافی می‌گوید: این روایت از روایات معروف در میان عامه و خاصه است. تفسیر نمونه ج ۱۲ ص ۱۷۱

و همچنین اهل تسنن نقل کرده‌اند رؤیایی که در ابتدای آیه ذکر شده است، اشاره به همان ماجرای معروف پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم دارد که خواب دیدند میمون‌هایی از منبر ایشان بالا و پایین می‌روند و پیامبر بعد از این خواب، بسیار غمگین شدند به طوری که کمتر می‌خندیدند. این خواب را بسیاری از برجستگان اهل سنت چون خطیب بغدادی، ترمذی، ابن جریر، طبرانی، بیهقی، ابن مردویه و علمای شیعه چون شیخ کلینی نقل کرده‌اند. بر همین اساس، مفسران سنی و شیعه (مانند قرطبی از مفسران معروف اهل سنت در تفسیر الجامع، فخر رازی در تفسیر کبیر و...) این خواب را، دلالت بر روی کار آمدن خاندان بنی‌امیه، بعد از رحلت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم گرفته‌اند.^۱ خاندانی که با اعمال خود موجب فتنه در جهان اسلام شدند و تاریخ اسلام را از مسیر اصلی خود منحرف کردند.

حال، به کار بردن عبارت شجره‌ی ملعونه برای آل سعود در پیام حج رهبر انقلاب، بیانگر همان خط منحرفی است که در جهان اسلام به وجود آمده که با رفتار و گفتار خود، موجبات فتنه در بین مسلمین را ایجاد کرده‌اند. همکاری و هماهنگی با شرورترین دشمنان مسلمانان یعنی آمریکا و رژیم صهیونیستی، پشتیبانی مالی و لجستیکی از گروهک‌های تروریستی چون داعش و القاعده، کشتار مردم بی‌گناه یمن، و بی‌کفایتی در ماجرای منای حج گذشته که موجب شهادت ۶۰۰۰ هزار حاجی از سراسر جهان اسلام شد، از نمونه‌های ملعونه بودن این خاندان است.

۱. علامه طباطبایی چندین روایت با همین مضمون را نقل نموده است. ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۳، ص ۲۰۴.